

Тема 8. Світовий фінансовий ринок

Тема 8. Світовий фінансовий ринок

8.1. Причини і сутність міжнародного руху капіталу.

8.2. Показники міжнародного руху капіталу.

8.3. Джерела зовнішнього фінансування

8.4. Поняття, функції та структура світового фінансового ринку.

8.5. Світові фінансові кризи.

8.1. Причини і сутність міжнародного руху капіталу

Міжнародний рух капіталу – це:

- 1) переміщення капіталу між країнами світу в пошуку більш вигідної сфери застосування.
- 2) одностороннє переміщення за кордон певної вартості в товарній чи грошовій формі з метою отримання прибутку чи підприємницької вигоди;
- 3) складова міжнародного переміщення чинників виробництва.
- 4) одна з основних форм міжнародних економічних відносин (МЕВ);
- 5) фінансова операція: надання позики, купівля-продаж цінних паперів, інвестування;
- 6) переміщення капіталу закордон з метою одержання підприємницького прибутку чи відсотків на капітал.

Етапи виникнення і розвитку процесу міжнародного руху капіталу

I – етап зародження вивозу капіталу (з кінця XVII – початку XVIII ст. до кінця XIX ст.). Цей процес носив обмежений і випадковий характер, а також винятково односторонній (з метрополій у колонії).

II – етап вивозу капіталу (з кінця XIX – початку XX ст. до середини XX ст.). В міру утвердження у світовому господарстві капіталістичних виробничих відносин процес вивозу капіталу став здійснюватися як між промислово розвитими країнами, так і між промислово розвитими і країнами, що розвиваються. Цей процес став типовим, повторюваним і характерним явищем.

Етапи виникнення і розвитку процесу міжнародного руху капіталу

III – етап міжнародної міграції капіталу (із середини 50-60-х років ХХ ст. по теперішній час). Вивіз капіталу здійснюють не тільки промислово розвинуті країни, але і багато хто що розвиваються і були соціалістичні. Країни одночасно стають і експортерами й імпортерами капіталу. Експорт капіталів викликає значні по обсягах зворотні рухи капіталів у вигляді відсотків на кредити, підприємницького прибутку, дивідендів по акціях.

На сучасному етапі

- Змінюються напрямки руху капіталу
- Зазнають змін і форми руху капіталу

Причини міжнародного руху капіталу

- 1) інтернаціоналізація господарського життя;
- 2) поява можливості більш вигідного застосування капіталу за кордоном;
- 3) відносний надлишок капіталу на внутрішньому ринку і відсутність умов його ефективного використання;
- 4) прагнення власників капіталу застосувати його в країнах, де існують *низькі ціни*: на сировину; матеріали; енергію; транспорт; напівфабрикати тощо;
- 5) ресурсів від застосування більш *низьких митних тарифів та пільгових тарифних мір* у країнах, куди переміщується капітал;
- 6) можливість стабільного постачання національних підприємств іноземною сировиною (вкладається капітал у розвиток добувних галузей промисловості країн — експортерів сировини);

Причини міжнародного руху капіталу

- 7) прагнення забезпечити збереження та чистоту навколишнього середовища у країнах — експортерах капіталу за умов:
  - використання корисних копалин;
  - забруднення навколишнього середовища;
- 8) відмінності у витратах виробництва;
- 9) захистити свій капітал від інфляції, непередбачуваності економічної і політичної ситуації в країні;
- 10) прагнення на довгий період забезпечити задоволення своїх економічних, політичних та інших інтересів на території тієї чи іншої країни тощо;
- 11) існування різних шляхів і форм міжнародного руху капіталу і його більш ефективного застосування за кордоном

МОТИВАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО РУХУ КАПІТАЛУ

ЦІЛЬОВА МОТИВАЦІЯ

ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ
КАПІТАЛ

ПОЗИЧКОВИЙ
КАПІТАЛ

МІЖНАРОДНА
ДОПОМОГА

Контроль інвестора над
об'єктом інвестування

Отримання
відсотків

Забезпечення
довготермінових
економічних
І політичних
інтересів

Підприємницький
прибуток (дохід)

Чинники міжнародного руху капіталу

До макроекономічних чинників міждержавного руху капіталу відносять:

- 1) нерівномірністю економічного розвитку окремих країн та дією притаманної розвиненій економіці тенденції недоспоживання;
- 2) дією тенденції до міжнародної рівноваги цін на фактори виробництва та співвідношення в забезпеченості факторами виробництва в різних країнах;
- 3) дією тенденції до монополізації економіки;
- 4) незбалансованістю зростання відносної працеемності та відносної капіталоемності виробництва в різних країнах;
- 5) ситуацією в сфері міжнародних валютно-фінансових відносин;
- 6) вольовими рішеннями владних структур, які за неекономічними міркуваннями стимулюють іноземне капіталовкладення.

Чинники міжнародного руху капіталу

До мікроекономічних чинників міждержавного руху капіталу, що визначають схильність фірми до зарубіжного капіталовкладення відносять:

- 1) прагнення до максимізації прибутків на капітал;
- 2) можливість розширення ринків збуту та відповідного збільшення обсягів продаж;
- 3) володіння монопольними перевагами на певному сегменті ринку;
- 4) прагнення зберегти монопольне становище в сфері інтелектуальних досягнень;
- 5) прагнення продовжити термін життєвого циклу продукту;
- 6) можливість використання переваг ціноутворення на внутрішньофірмовому ринку;
- 7) прагнення подолати митні обмеження.

Теорії руху капіталу

- 1. Теорія ринкової влади С.Хаймера** – суб'єкт інвестиційної діяльності, який вивозить капітал, керується прагненням домінувати на ринку та досягнути ринкової влади. Закордонне інвестування здійснюється з метою придушення конкуренції і збереження контролю над ринком. Практикуються і так звані “захисні інвестиції”: створення за кордоном виробничих потужностей, що є мало не збитковими, зі свідомою метою підриву позицій конкурентів на цих ринках.
- 2. Концепція конкурентоспроможності галузі** - пояснює міжнародний рух капіталу посиленням конкуренції технологічного характеру між суб'єктами ринку капіталів

Теорії руху капіталу

3. Теорія інтерналізації – кожна фірма переслідує мету мінімізації трансакційних витрат (витрат на укладання угод). Зі зменшенням трансакційних витрат операції фірм починають набирати “внутрішнього характеру”, тобто відбувається інтерналізація ринків. Мета мінімізації трансакцій залишається основним мотивом переведення діяльності за кордон.

4. Концепція технологічного нагромадження розглядає міжнародний рух капіталу як наслідок розвитку технології, інноваційного процесу. Фірма створює нові технології з метою закріплення контролю і власності на основі своїх специфічних технологічних переваг.

Теорії руху капіталу

5. Концепція оборони національного суверенітету

ґрунтується на тому, що зростання зарубіжних інвестицій у національній економіці може спричинити зменшення частки внутрішнього виробництва. Саме тому уряди дотримуються політики протидії розширенню впливу країн-експортерів капіталу або регулюють експорт-імпорт капіталу.

6. Концепція валютного простору – головним стимулом

переведення виробничих потужностей (капіталу в матеріальній формі) за кордон є наявність конкурентних переваг щодо країни-реципієнта. Такі переваги мають інвестори з країн із більш сильною валютою, ніж валюта країн-реципієнтів.

8.2. Показники міжнародного руху капіталу (МРК)

Показники МРК	Приклади
Абсолютні	Обсяг експорту капіталу Обсяг імпорту капіталу Інвестиційна позиція (сальдо експорту-імпорту капіталу) Кількість підприємств з іноземними інвестиціями в країні Кількість зайнятих на підприємствах з іноземними інвестиціями
Відносні	Коефіцієнт імпорту капіталу (частка імпорту капіталу у ВВП країни) Коефіцієнт експорту капіталу (частка експорту капіталу у ВВП країни) Прямі іноземні інвестиції на душу населення Частка іноземних або спільних підприємств у національному виробництві

Показники міжнародного руху капіталу

1. Імпорт капіталу - це одностороннє переміщення вартості у товарній або грошовій формі з-за кордону з метою одержання підприємницького прибутку, відсотка або з іншою метою.

Економічна доцільність імпорту капіталу складається в:

- можливості розвитку визначених нових і старих виробництв;
- залученні додаткових валютних ресурсів;
- розширенні науково-технічного потенціалу;
- створенні додаткових робочих місць.

Переваги від імпорту капіталу

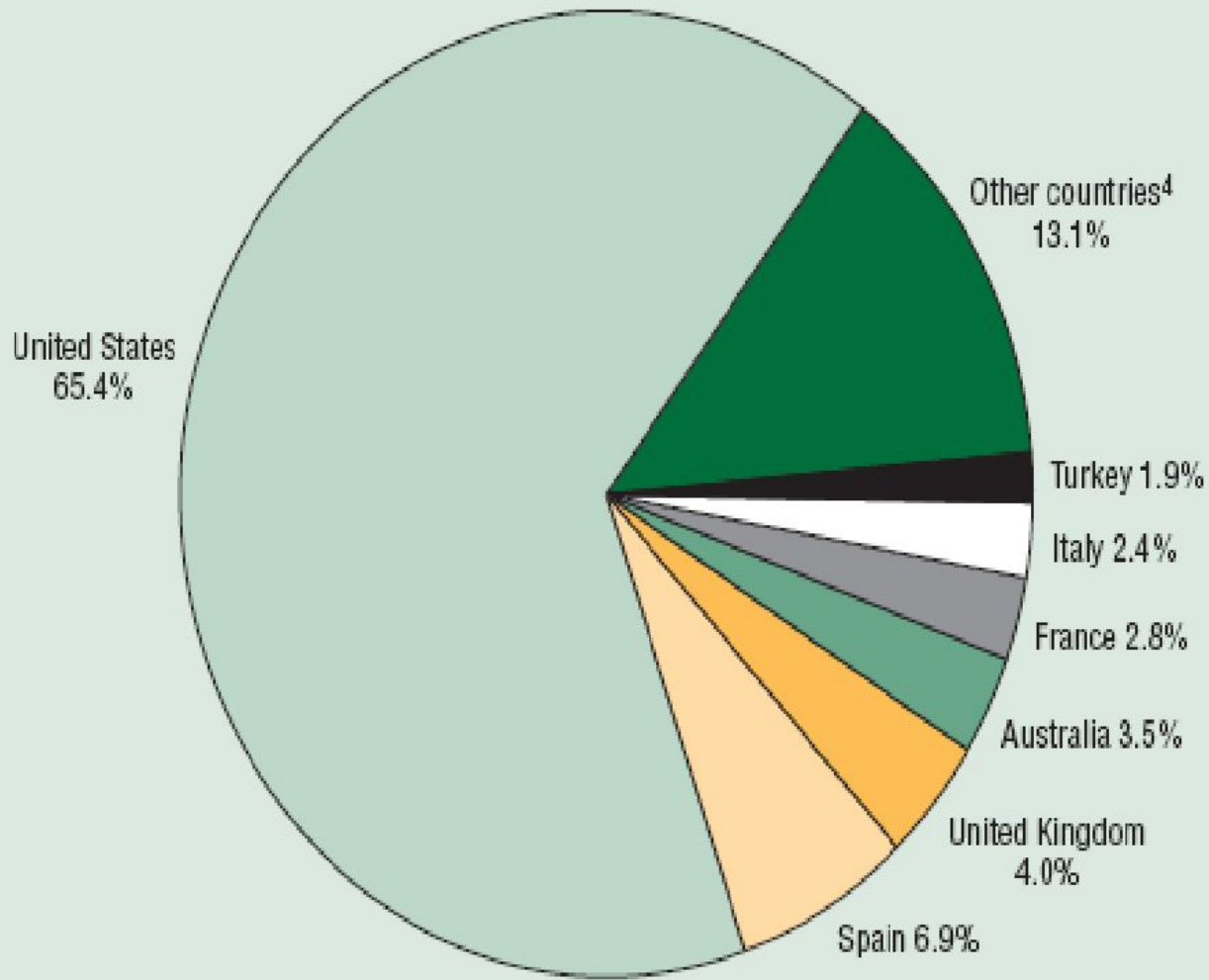
1. Отримання нових технологій при порівняно низьких затратах.
2. Порівняно швидкий розвиток виробництва.
3. Підвищення рівня класифікації працівників.
4. Нові робочі місця.
5. Розширення експорту, розвиток сфери послуг, набуття іноземного досвіду в господарюванні.
6. Поповнення національного бюджету.

Недоліки від імпорту капіталу

1. Можливе вивезення сировини.
2. Іноземне втручання у національну банківську справу.
3. Захоплення іноземним капіталом основних сфер економіки країни.
4. Вивезення у прихованому виді прибутків з країни.
5. Деякі втрати політичної свободи.

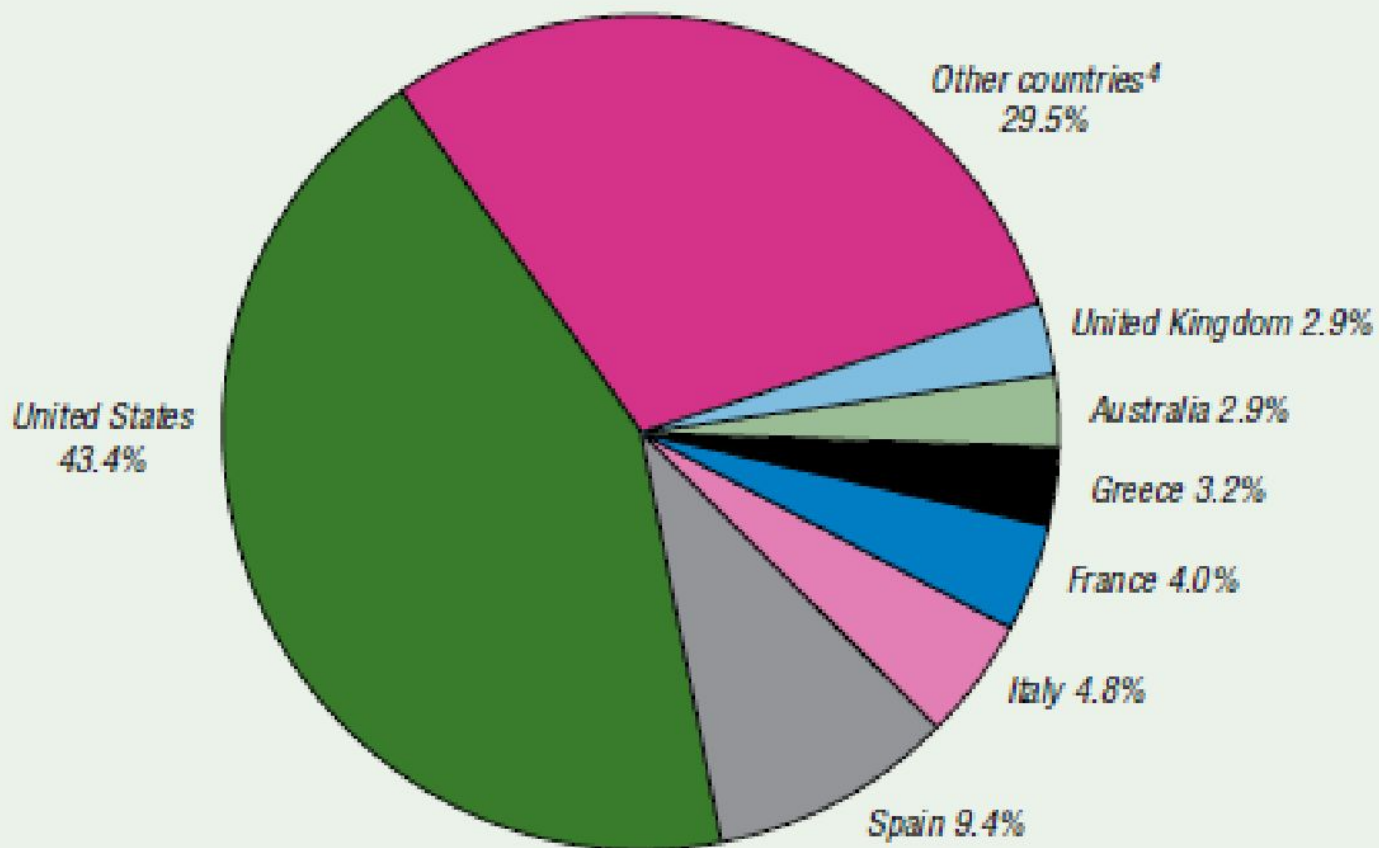

Основні країни-імпортери капіталу у 2005 р. (у %)

Джерело : International Monetary Fund, September 2006 *World Economic Outlook* database.

Основні країни-імпортери капіталу, 2008 р.

Показники міжнародного руху капіталу

2. Експорт капіталу — це одностороннє переміщення вартості у товарній або грошовій формі за кордон з метою одержання підприємницького прибутку, відсотка або з іншою метою.

Причин, які спонукають власників капіталу до його експорту, є:

- отримання значно більшого прибутку за кордоном на однакову величину вкладеного капіталу, ніж у власній країні;
- вони мають незаконне джерело походження на території своєї країни;
- проникнення на ринки інших країн, які недостатньо насичені певною продукцією, і закріплення на них.

Показники міжнародного руху капіталу

Економічна доцільність експорту капіталу:

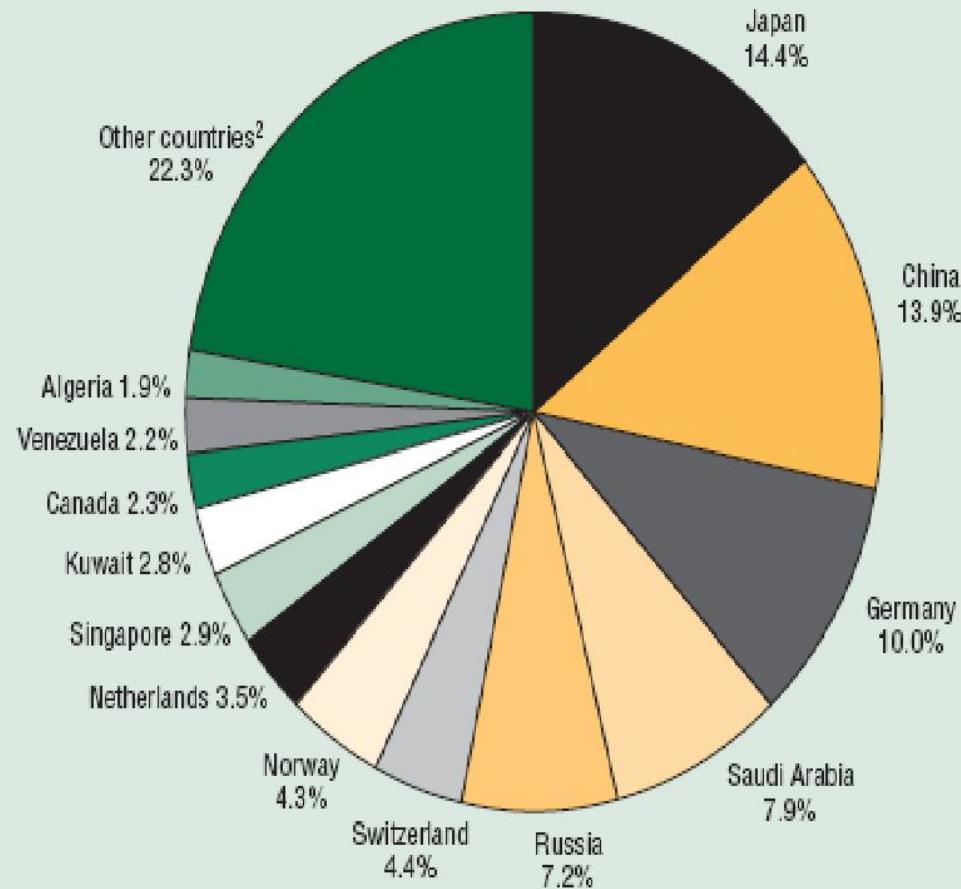
- одержанні додаткових прибутків;
- установленні контролю над іншими об'єктами;
- обході протекціоністських бар'єрів на шляху руху товарних потоків;
- наближенні виробництва до нових ринків збуту;
- одержанні доступу до новітніх технологій;
- збереженні виробничих секретів шляхом створення закордонних філій;
- економії на податкових платежах (наприклад при створенні підприємства в СЭЗ);
- зниженні витрат на охорону навколишнього середовища.

Показники міжнародного руху капіталу

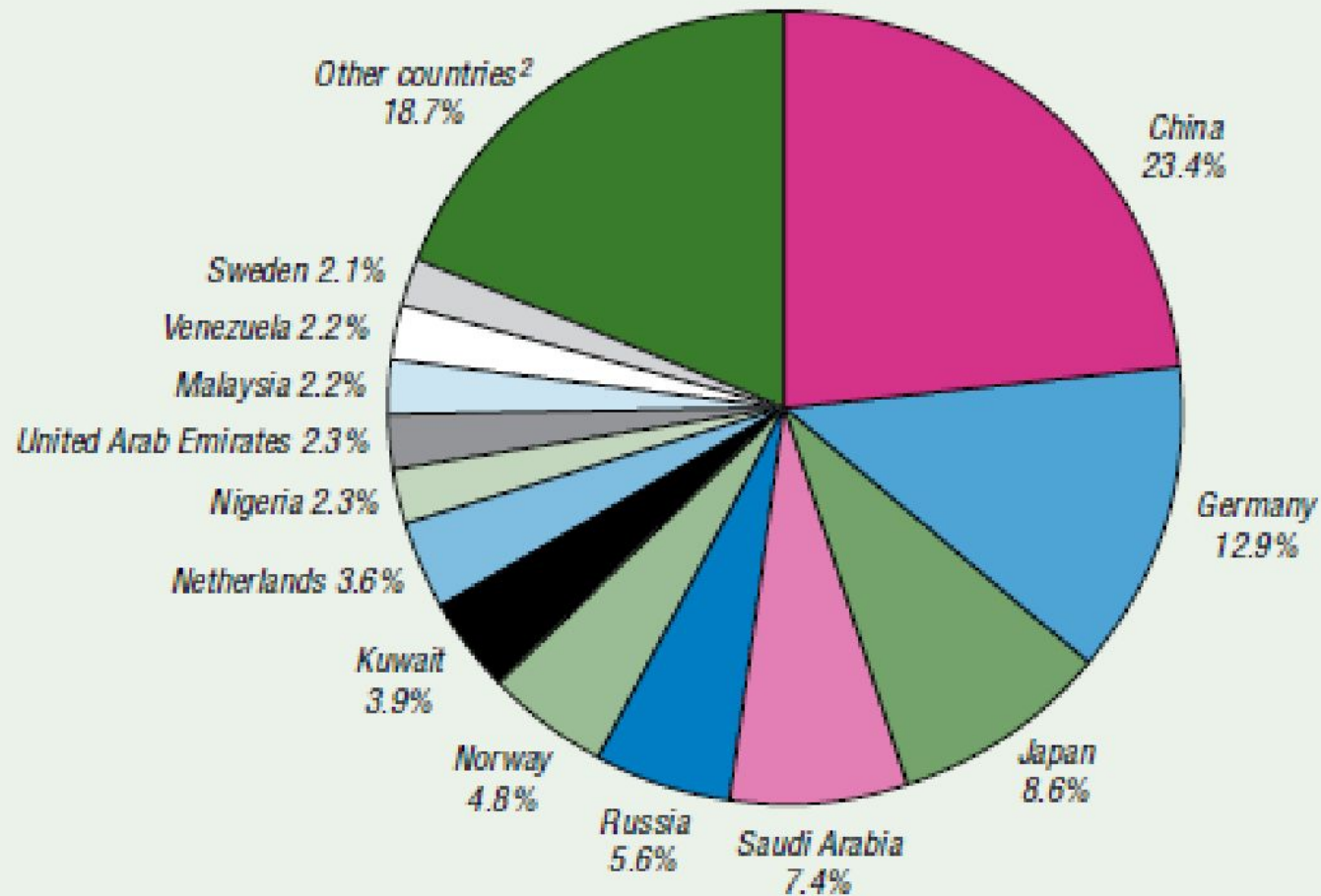
В сучасних умовах експорт капіталу характеризується такими особливостями:

- у вивозі капіталу *підвищується роль держави*. Це проявляється у вивозі державного капіталу та зростанні його обсягів (25 %);
- *посилення міграції приватного капіталу між промислово розвиненими країнами*. В сучасних умовах на ці країни припадає 75 % усього експорту приватного капіталу;
- 3) *збільшення частки прямих іноземних інвестицій*. Так, до початку 90-х років ХХ ст. вони становили приблизно 33 % усіх приватних іноземних інвестицій.

Основні країни-експортери капіталу, 2005-2007 рр.

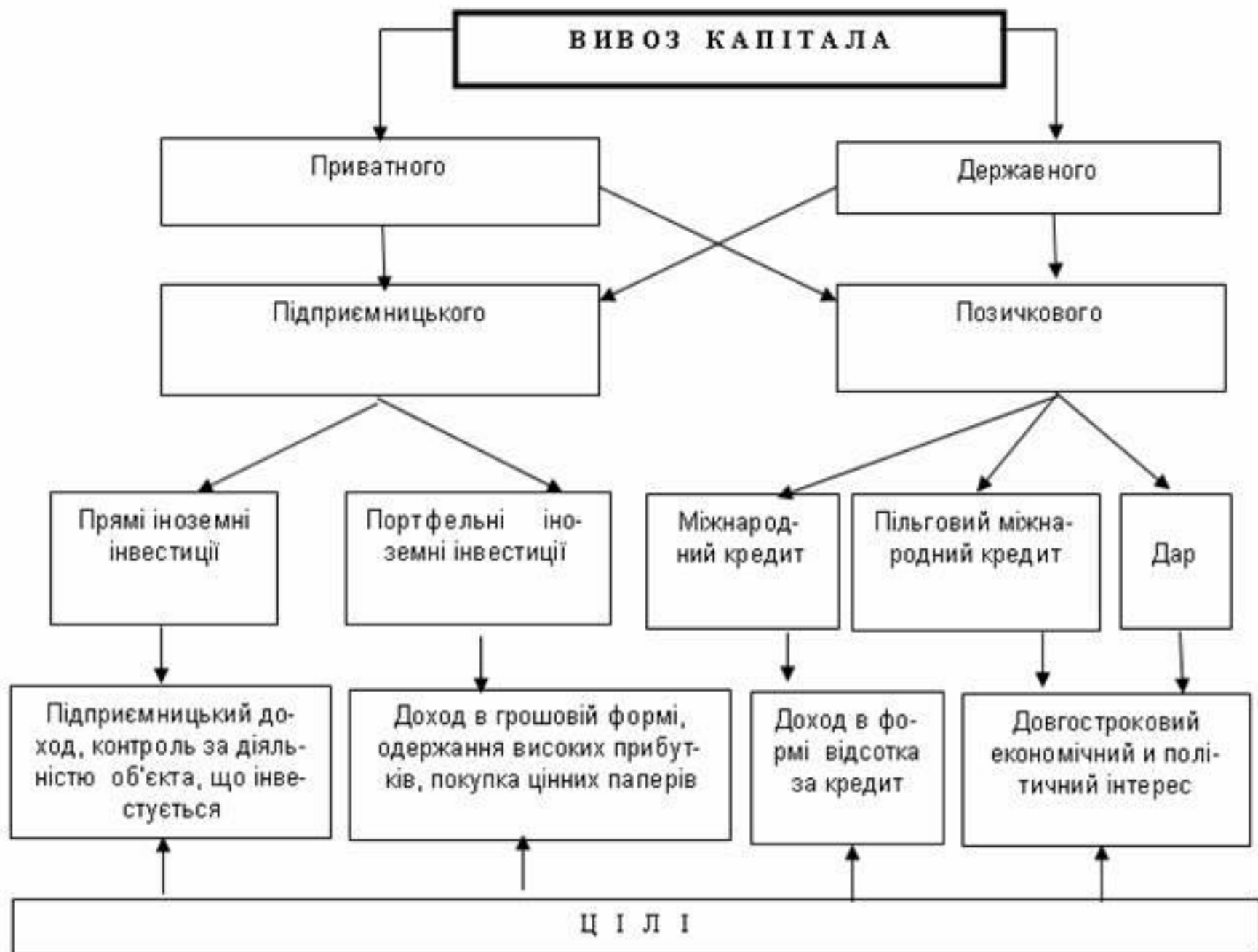
Основні країни-експортери капіталу, 2008 р.

Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу:

- 1) зростання обсягів іноземних капіталовкладень;
- 2) випереджальне зростання ПІІ порівняно з портфельними;
- 3) посилення монополізації в експорті капіталу;
- 4) превалююча роль депозитно-кредитних операцій транснаціональних банків;
- 5) зростаюча концентрація ПІІ в розвинених країнах світу;
- 6) Загострення конкуренції між центрами “Світової тріади” – за світовий інвестиційний капітал.
- 7) переважання в потоках капіталу його недержавних форм.

Форми міжнародного руху капіталу

Форми міжнародного руху капіталу розрізняються за такими ознаками:

- за джерелами походження капіталу:
  - **офіційний (державний) капітал** — це кошти державного бюджету або міжнародних організацій (МВФ, Світовий Банк та ін.), котрі переміщуються за кордон або приймаються з-за кордону за рішенням урядів або міжурядових організацій. Його джерелом є гроші платників податків;
  - **приватний капітал** — це переміщення за кордон матеріальних цінностей, грошових засобів, які належать приватним особам (кошти приватних фірм, банків та інших недержавних організацій, які надаються у вигляді інвестицій, торговельних кредитів, міжбанківського кредитування);

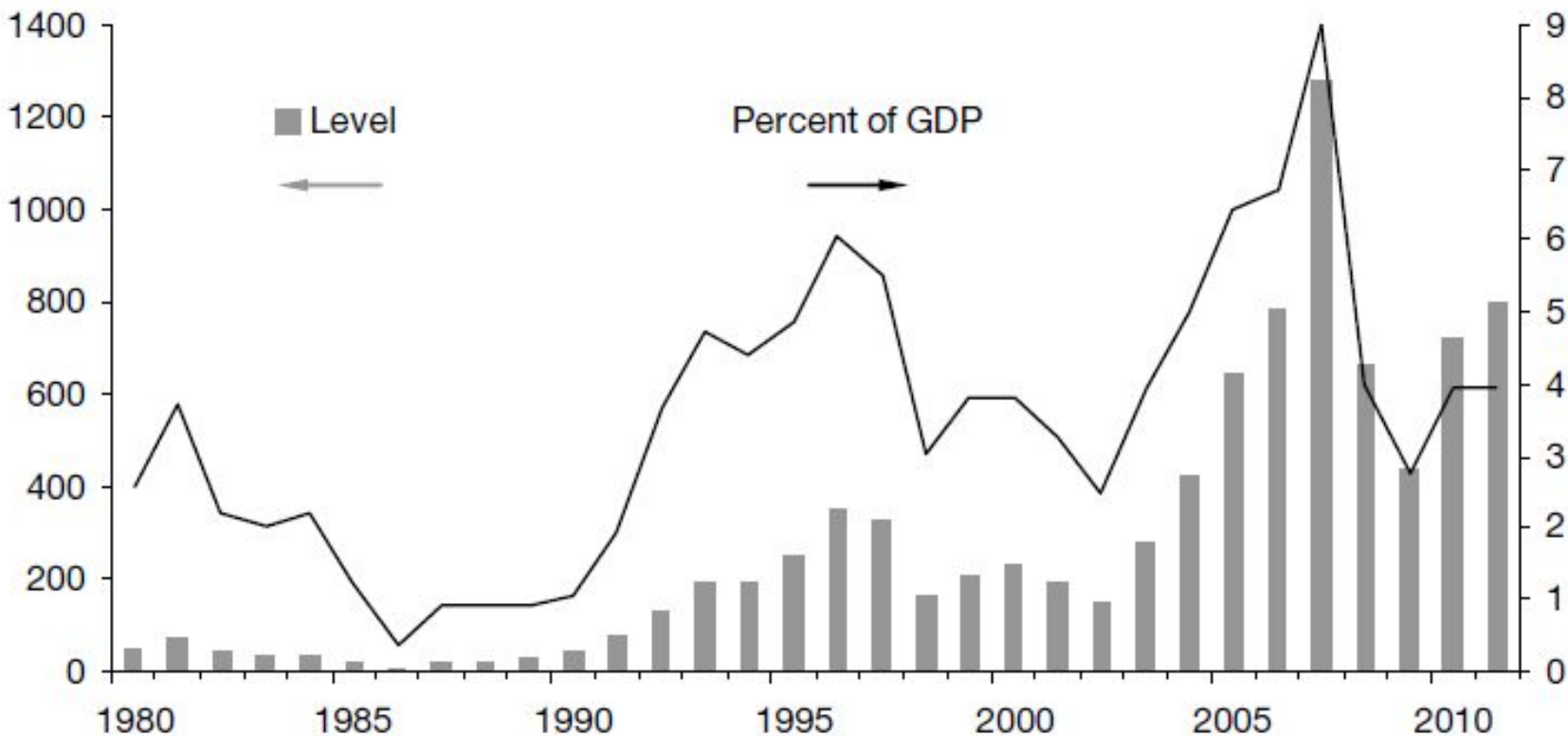
Обсяги потоків чистого приватного капіталу в країни, що розвиваються, у млрд. дол. США та % від ВВП

Chart 1

Emerging Market Private Capital Inflows, Net

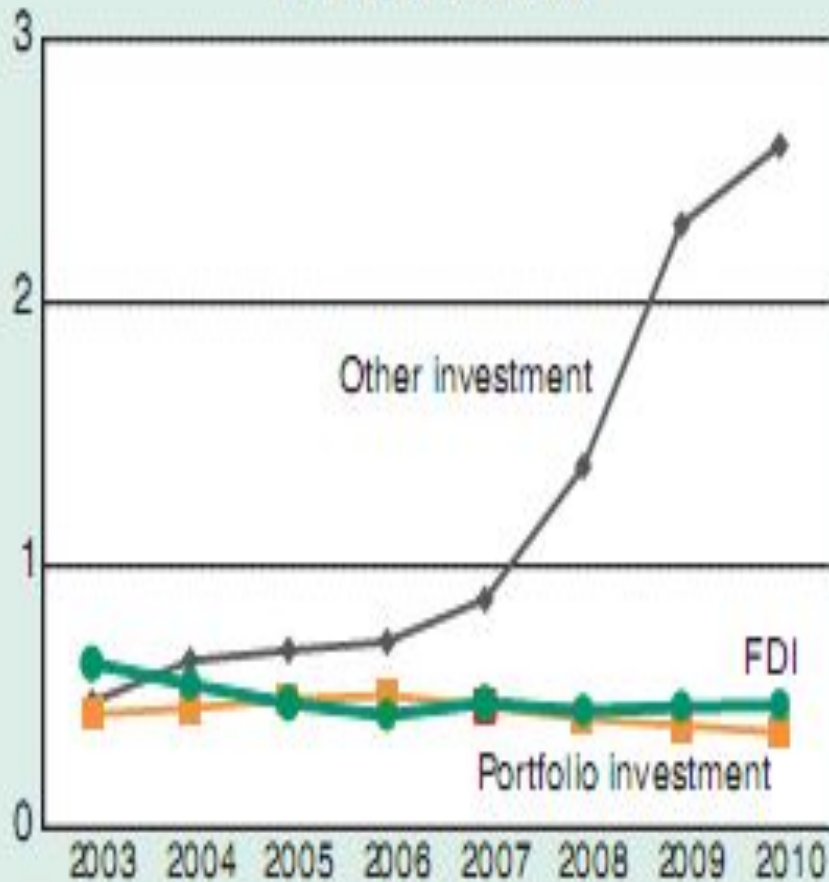
\$ billion

percent of GDP

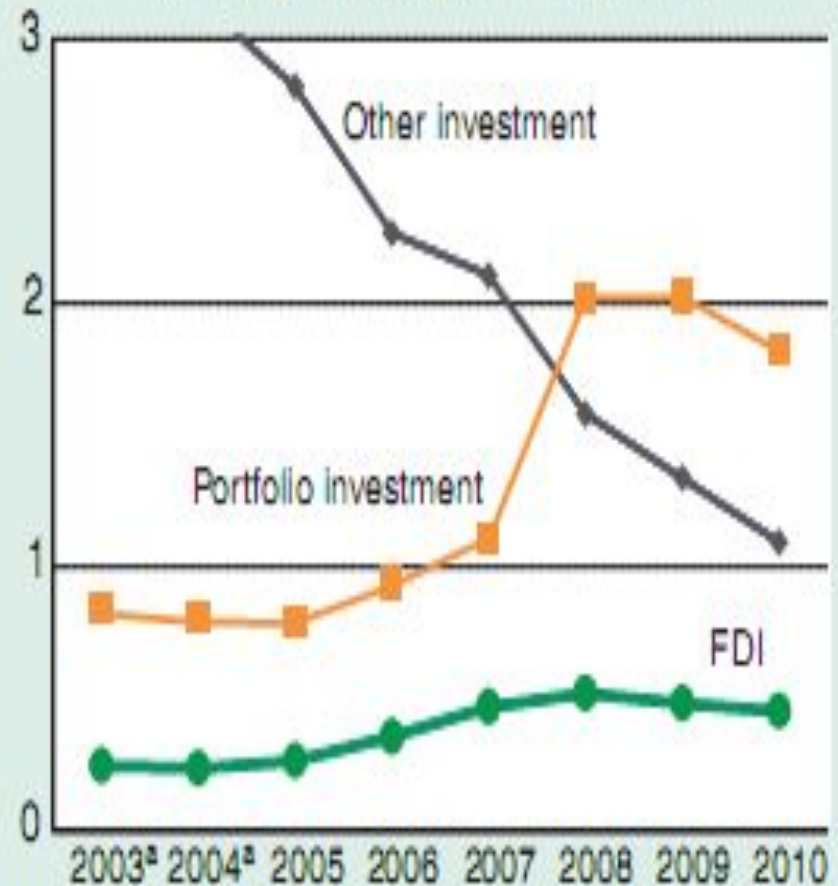

The volatility of private capital lows, by type, 2003–2010

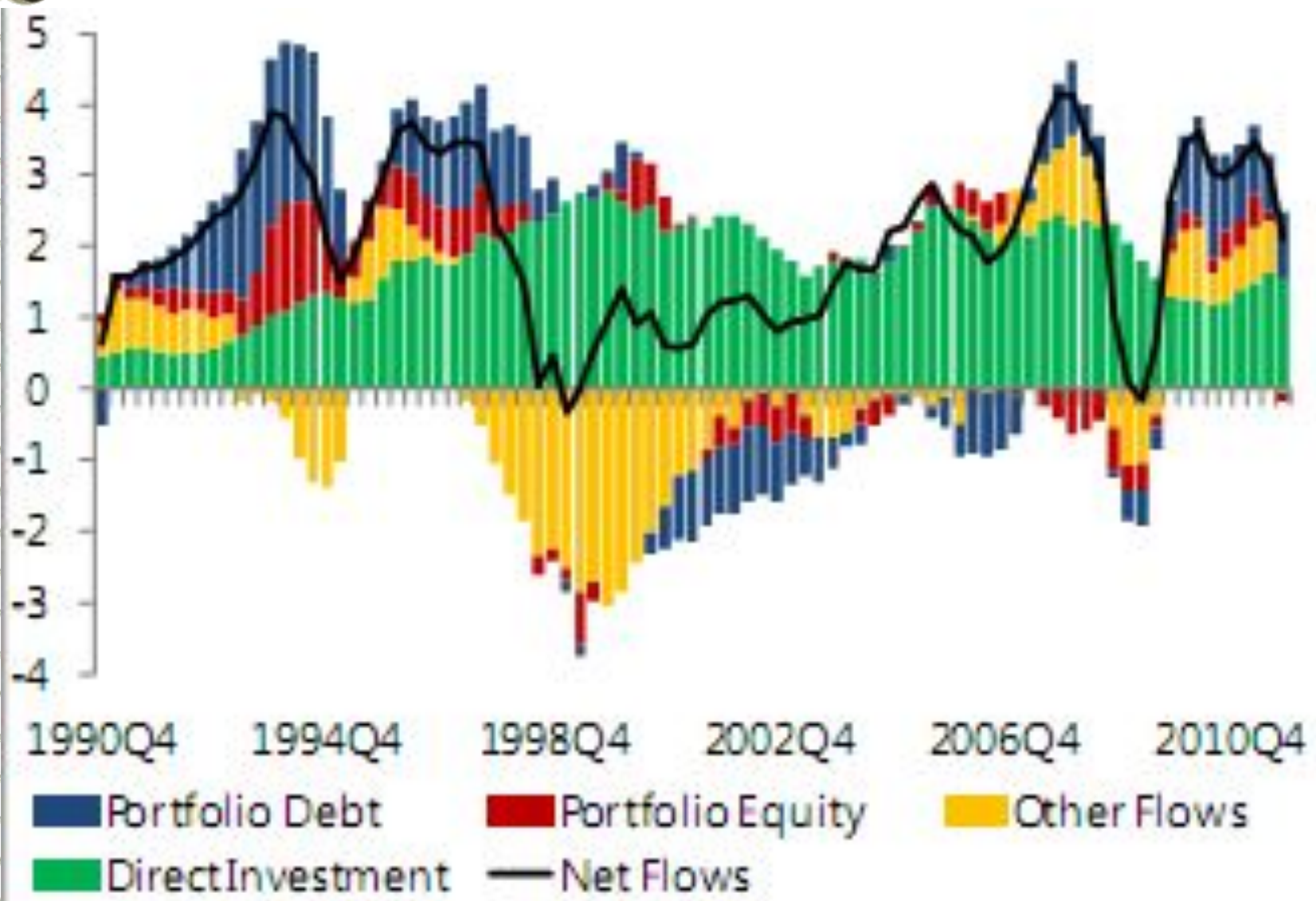
Developed countries

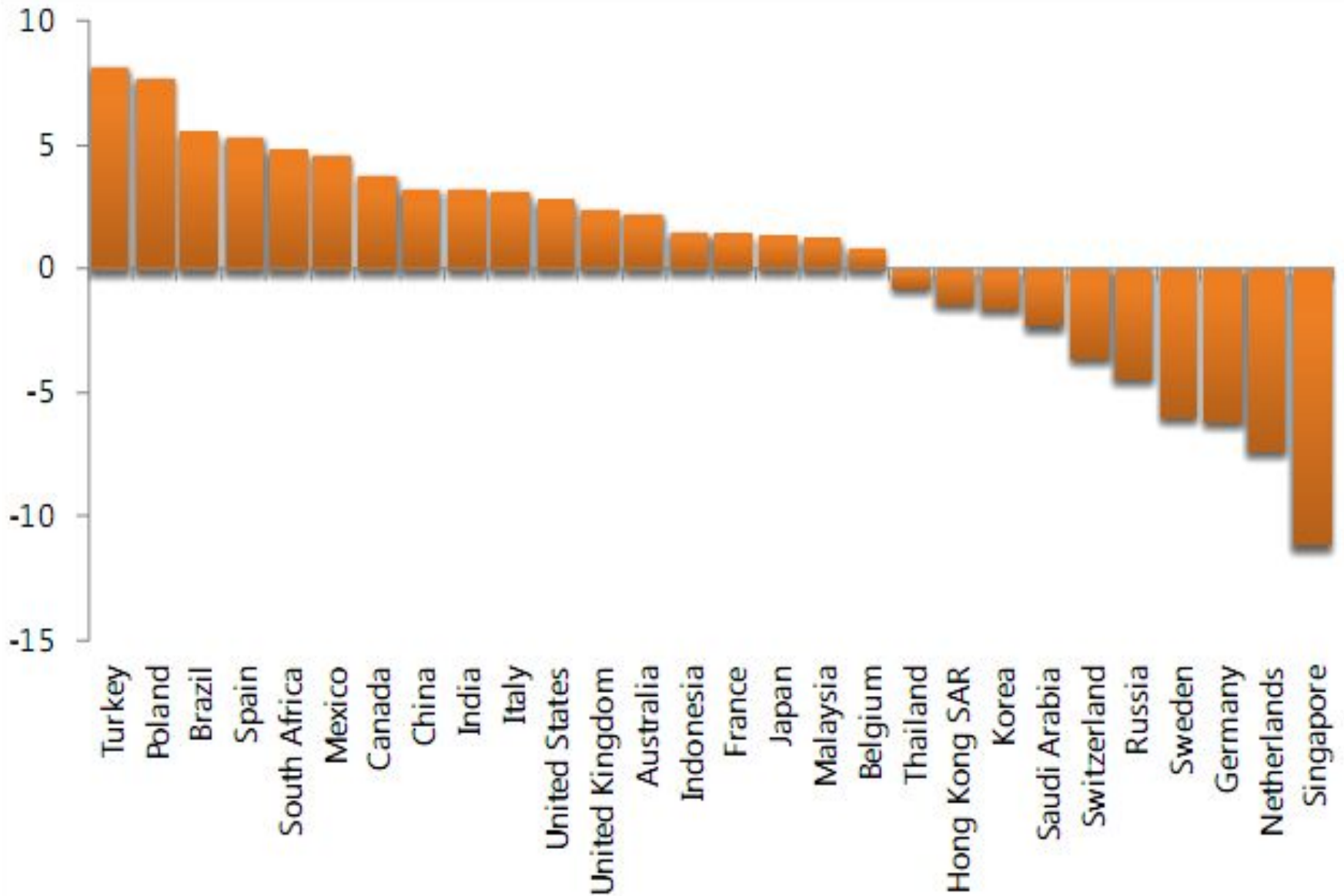
Developing and transition economies

Net Capital Inflows (1990Q4–2011Q4, percent of GDP)

Net Capital Inflows (2011, percent of GDP)

Форми міжнародного руху капіталу

2) за характером використання капіталу:

2.1) підприємницький капітал — це кошти, які прямо або опосередковано вкладаються у виробництво з метою отримання прибутку в формі:

- **прямих інвестицій** — вкладання капіталу з метою придбання контролю над об'єктом розміщення капіталу;
- **портфельних інвестицій** — вкладання капіталу в іноземні цінні папери без права контролю над об'єктом інвестування. Це також в основному вивіз приватного підприємницького капіталу;
- **придбання національними резидентами банківських депозитів** в зарубіжних банках.

Форми міжнародного руху капіталу

2.2) позичковий капітал — це така форма вивозу капіталу, коли капітал віддається в позику під відсоток. Основними формами позичкового капіталу є:

- *міжнародний кредит* — це позика у грошовій або товарній формі, яка надається кредитором однієї країни позичальнику іншої країни на умовах терміновості, повернення, виплати відсотків;
- *пільговий кредит* — це міжнародний кредит, який надається:
  - а) на пільгових умовах;
  - б) на довгостроковій основі;
  - в) за заниженими відсотковими ставками;
  - г) безвідсотковий кредит, тобто кредит, який надається без умови оплати за використання кредиту.

Форми міжнародного руху капіталу

- *дар* — це субсидування міжнародного суб'єкта без попередніх умов з метою забезпечення довгострокових економічних та політичних інтересів;
- *банківські депозити та кошти на рахунках інших фінансових закладів;*

2.3) міжнародна економічна допомога виступає у вигляді грантів, субсидій тощо для отримання безоплатних консультацій та інженерної допомоги, поставки обладнання, стажування і навчання за кордоном тощо і може мати форми:

- *фінансова допомога – це надання коштів у вигляді безоплатного кредиту чи безвідшкодного фінансування суб'єктами одних країн суб'єктам інших країн для здійснення певних соціально-економічних та технічних проектів;*
- *матеріальна допомога – це безплатна передача суб'єктами одних країн суб'єктам інших товарів і послуг виробничого та побутового призначення.*

ДИНАМІКА ВАРТІСНИХ ОБСЯГІВ ОФІЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ РОЗВИТКУ ЗА КРАЇНАМИ

Net disbursements (\$ millions)

	2004	2005	2006	2007	2008
OECD members (non-DAC)					
Czech Republic	108	135	161	179	249
Hungary	70	100	149	103	107
Iceland	21	27	41	48	48
Korea, Rep. ^a	423	752	455	696	802
Poland	118	205	297	363	372
Slovak Republic	28	56	55	67	92
Turkey	339	601	714	602	780
Arab countries					
Kuwait	161	218	158	110	283
Saudi Arabia	1,734	1,005	2,095	2,079	5,564
United Arab Emirates	181	141	219	429	88
Other donors					
Israel ^b	84	95	90	111	138
Taiwan, China	421	483	513	514	435
Thailand	..	..	74	67	178
Others	22	86	121	188	343
Total	3,712	3,905	5,142	5,558	9,481

Географічна структура офіційної допомоги розвитку за країнами-донорами

Share of bilateral official development assistance net disbursements, 2008

■ East Asia & Pacific   ■ Europe & Central Asia   ■ Latin America & Caribbean
■ Middle East & North Africa   ■ South Asia   ■ Sub-Saharan Africa

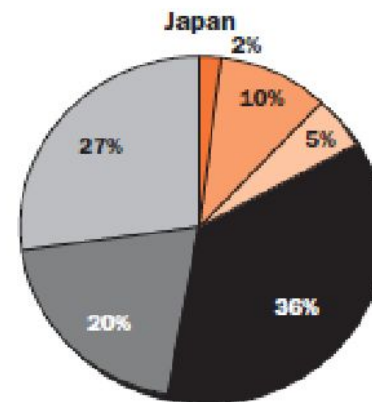
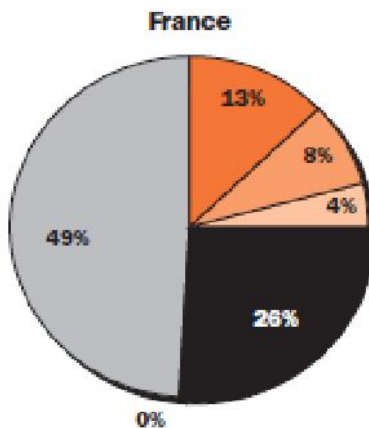
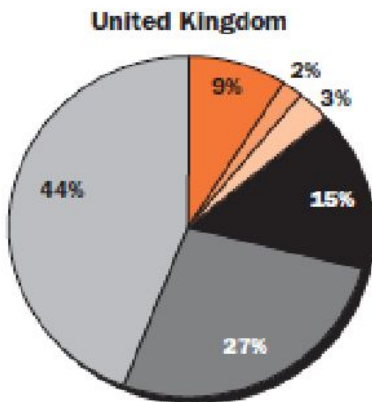
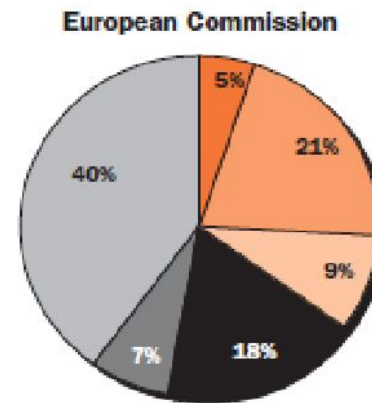
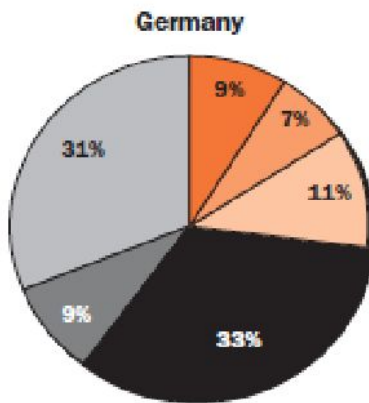
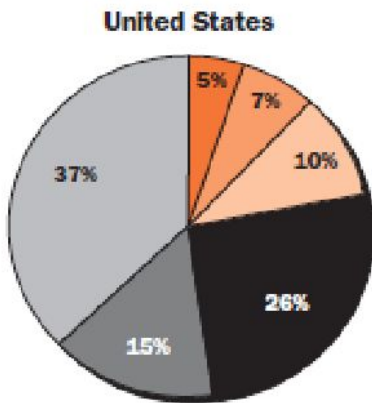

Таблица 2

Средства, предоставляемые странами

На несколько стран приходится большая часть официальной международной помощи на цели здравоохранения, причем некоторые доноры выделяют больше средств на здравоохранение, чем другие.

	ОПР на двусторонней основе ¹	ОПР в процентах ВНД	ОПР на цели здравоохранения ^{1,2}	Процент ОПР на цели общественного здравоохранения ²
Соед. Штаты	26 081	0,22	3636	13,9
Япония	15 116	0,28	1156	7,6
Соед. Королевство	7187	0,47	729	10,1
Германия	9122	0,36	593	6,5
Франция	10 012	0,47	394	3,9
Канада	1915	0,34	380	19,8
Нидерланды	3872	0,82	318	8,2
Швеция	1947	0,94	266	13,7
Норвегия	2048	0,94	243	11,8
Бельгия	1379	0,53	142	10,3
Дания	785	0,81	131	16,6
Испания	968	0,27	127	13,1
Ирландия	483	0,42	122	25,3
Швейцария	1477	0,44	84	5,7
Люксембург	222	0,86	54	24,2
Греция	207	0,17	33	15,8
Австрия	1246	0,52	24	1,9
Новая Зеландия	217	0,27	18	8,4
Австралия	1440	0,25	14	1,0
Португалия	251	0,21	13	5,1
Всего	85 976	0,33	8475	9,9

Источник: <http://stats.oecd.org/wbos/default.aspx>.

Примечания. ОПР — официальная помощь на цели развития; ВНД — валовой национальный доход. Италия и Финляндия не включены из-за отсутствия данных об ОПР на цели здравоохранения.

¹В млн долларов в ценах 2005 года.

²Общественное здравоохранение охватывает охрану здоровья, демографическую политику/программы и охрану репродуктивного здоровья и водоснабжение и канализацию, согласно определению, приводимому по адресу www.oecd.org/dataoecd/44/45/35645083.pdf. Данная графа включает основную помощь на цели борьбы с ВИЧ (код 13040), но не включает социальную адаптацию к ВИЧ/СПИДа (раздел 16064).

Тенденції міжнародного руху капіталу у 2009 – на початок 2010 році

1. За оцінками експертів МВФ у 2009 р. чистий трансферт капіталу з КІЦР до розвинутих країн склав 568 млрд. дол. (у 2008р.-в 891 млрд.дол.)
2. В найбільшій мірі скоротився обсяг міжнародного банківського кредитування країн з перехідною економікою та КІЦР;
3. Значний відтік відбувся з банківського сектору країн з перехідною економікою;
4. У 2009 році обсяг ПІІ скоротився на 30%, за прогнозами у 2010р. обсяг ПІІ зросте на 20%

Форми міжнародного руху капіталу

3) за строками вкладання капіталу:

- **короткостроковий капітал** — це вкладання капіталу строком менше року. Головним чином у формі торговельних кредитів;
- **середньостроковий та довгостроковий капітал** — вкладання капіталу строком понад рік. Усі вкладання підприємницького капіталу здійснюються переважно у формі прямих інвестицій, а також у вигляді державних кредитів;
- **довгостроковий капітал** — вкладання капіталу строком понад 3-х років;

Форми міжнародного руху капіталу

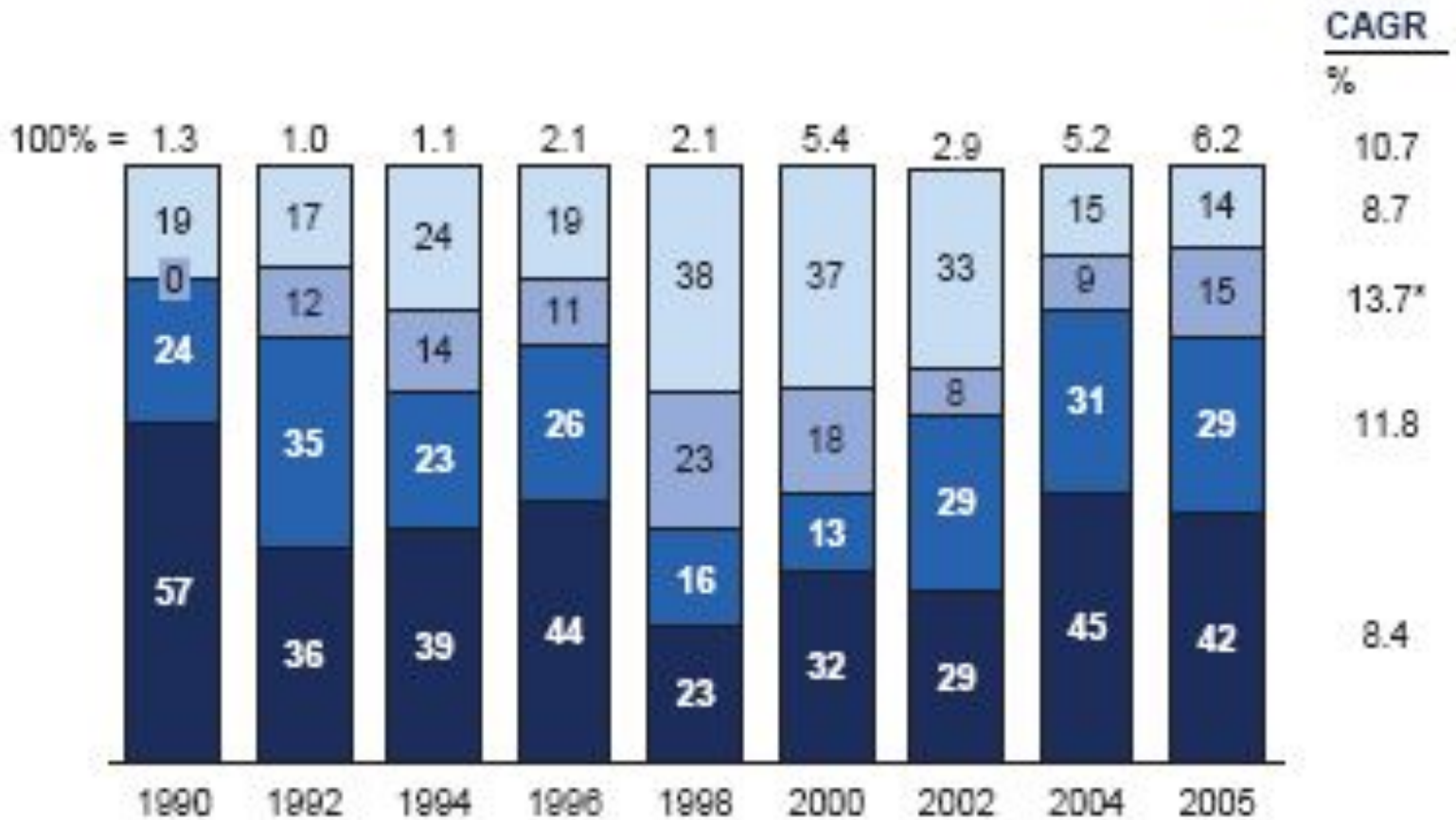
4) за об'єктом руху:

- **вивіз капіталу у товарній формі** означає експорт машин, обладнання, напівфабрикатів матеріалів, технологій тощо;
- **вивіз капіталу у грошовій формі** — це вивіз валюти та валютних цінностей: валюти іноземних держав, грошових документів у іноземній валюті (чеків, векселів), цінних паперів (акцій, облігацій), дорогоцінних металів (золота, срібла, платини) та дорогоцінного каміння (діамантів, смарагдів, сапфірів, перлів), за виключенням ювелірних виробів, лому.

Глобальні фінансові потоки за типами інструментів

Global capital flows by type
%, 1990-2005

- FDI Inflows
- Equity Inflows
- Debt Inflows
- Bank Inflows

8.3. Джерела зовнішнього фінансування країн

До джерел зовнішнього фінансування країна належать:

- 1) міжнародний кредит між фірмами різних країн як різновид комерційного кредиту,
- 2) банківський кредит
- 3) кредити регіональних банків розвитку,
- 4) кредити міжнародних та валютно-фінансових організацій;
- 5) розміщення облігацій зовнішньої державної позики;
- 6) надання грантів, субсидій, стипендій, науково-технічної допомоги від міжнародних фінансових організацій та країн з розвинутою економікою;

Джерела зовнішнього фінансування країн

- 7) міждержавні (міжурядові) кредити, кредити держав — постачальників енергоносіїв, європозики;
- 8) емісія цінних паперів, коли банк виступає посередником між кредитором і позичальником, які вкладають свої кошти в цінні папери;
- 9) приватні кредити;
- 10) інвестування: пряме та портфельне
- 11) інвестиційне кредитування
- 12) капіталовкладення ТНК
- 13) позики;
- 14) трансферти мігрантів;
- 15) кредити міжнародних організацій

Джерела зовнішнього фінансування країн

Позики в грошовій та товарній формі надаються кредиторами однієї країни позичальнику з іншої на умовах обумовленості терміну повернення ресурсів, а також сплати процентів.

Іноземні позики класифікуються наступним чином:

1) за призначенням:

- комерційні – пов'язані із зовнішньою торгівлею товарами та послугами;
- фінансові – призначені для закупівлі цінних паперів;
- проміжні – надані для обслуговування мішаних форм;

Класифікація позик

2) за видами:

- товарні - надані експортерами покупцям;
- валютні - кредити, які видаються банками в грошовій формі;

3) за валютою позики:

- у валюті позичальника;
- у валюті кредитора;
- у валюті третьої країни;
- у міжнародних розрахункових валютних одиницях;

4) за терміном надання :

- надкороткострокові (до 3-ох місяців);
- короткострокові (до 1 року);
- середньострокові (до 5 років);
- довгострокові (більше 5 років);

Класифікація позик

5) за забезпеченістю:

а) забезпечені - кредити під наявні товарно-супроводжувальні документи, нерухомість:

– тверда застава - товарна маса заставляється на користь банку;

– під заставу товару в обігу;

– під заставу товару в переробці.

б) бланкові - кредити, які видаються під зобов'язання боржника з умовою повернути у встановлений термін

Структура зовнішнього фінансування країн, що розвиваються (млрд. дол.)

Emerging Market Economies: External Financing

\$ billion

	2008	2009e	2010f	2011
Current Account Balance	585.1	389.8	374.1	358.0
External Financing, Net:				
Private Inflows, Net	667.1	435.2	721.6	797.9
Equity Investment, Net	413.4	462.8	562.4	597.3
Direct Investment, Net	506.6	343.7	456.0	497.5
Portfolio Investment, Net	-93.2	119.2	106.4	99.7
Private Creditors, Net	253.7	-27.6	159.2	200.6
Commercial Banks, Net	123.7	-60.0	54.5	67.7
Nonbanks, Net	130.0	32.4	104.7	133.0
Official Inflows, Net	57.2	68.0	55.8	35.3
IFIs	26.5	45.0	26.9	12.0
Bilateral Creditors	30.7	23.1	28.8	23.3
Equity Investment Abroad, by Residents, Net	-219.1	-139.6	-235.8	-260.5
Resident Lending/Other, Net	-641.8	-166.5	-309.3	-347.2
Reserves (- = Increase)	-448.5	-587.1	-606.3	-583.6

Джерела зовнішнього фінансування/Вхідні потоки капіталу	2005	2006	2007	2008	2009
Чистий приплив офіційного та приватного капіталу	464,8	610,2	1 110,50	743,9	597,8
% від ВНД	4,9	5,5	8	4,5	3,7
Чистий приплив приватного капіталу	341,1	451	643,2	533,9	462,2
Прямі іноземні інвестиції залучені	273,6	343,3	508,1	587,1	354,1
Портфельні інвестиції залучені	67,5	107,7	135,1	-53,2	108,2
Чистий приплив кредитних ресурсів	123,7	159,2	467,3	209,9	135,5
Офіційні кредитні ресурси	-64	-69,6	0	27,8	76,4
Світовий Банк	2,7	-0,2	5,2	7,3	17,7
МВФ	-40,2	-26,7	-5,1	10	26,5
Інші офіційні кредитори	-26,6	-42,6	0	10,6	32,2
Приватні кредитори	187,7	228,8	467,3	182,1	59,1
Чисті середньо- та довгострокові залучені кредити	113,2	144,9	283,1	196,1	52,7
Облігаційні позики	48,2	31,7	88,2	24,1	51,1
Кредити комерційних банків та інших приватних кредиторів	65	113,2	194,9	172	1,6
Чисті короткострокові залучені кредити	74,5	83,9	184,2	-14	6,4
Інше	247,5	332,2	353,3	409,9	400,2
Офіційні гранти (без урахування технічного співробітництва)	56,9	106,9	76,1	86,4	95
Трансферти мігрантів	190,6	225,3	277,2	323,5	305,2

8.4. Поняття, функції та структура світового фінансового ринку

Світовий фінансовий ринок – це:

- 1) система відносин попиту і пропозиції щодо фінансового капіталу, що функціонує у міжнародній сфері в якості покупних і платіжних засобів, кредитів, інвестиційних ресурсів;
- 2) сукупність економічних відносин між суб'єктами світового господарства з приводу надання фінансових послуг. В його основі лежить швидко зростаюча частина світового господарства – сфера послуг;
- 3) складна економічна система, що є:
  - а) сферою прояву економічних відносин при розподілі доданої вартості та її реалізації шляхом обміну грошей на фінансові активи
  - б) сферою прояву економічних відносин між продавцями та покупцями фінансових активів.

Поняття світового фінансового ринку

4) складна економічна система, що є:

- сферою прояву економічних відносин при розподілі доданої вартості та її реалізації шляхом обміну грошей на фінансові активи (золото, монетарне золото (золото у формі монет, злитків або брусків не менше ніж 995 проби) і спеціальні права запозичення, готівкові гроші і депозити, цінні папери, цінні папери, позики, зобов'язання та борги, позичковий капітал, страхові технічні резерви, інші рахунки до запитання або до сплати, дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння, об'єкти нерухомості)
- *сферою прояву економічних відносин між продавцями та покупцями фінансових активів.*

Поняття світового фінансового ринку

Серед основних передумов створення світового фінансового ринку є:

- поглиблення міжнародного поділу праці,
- високий рівень розвитку продуктивних сил,
- зростання життєвого рівня у багатьох країнах.

Функції світового фінансового ринку

- 1) забезпечення міжнародної ліквідності
- 2) мотивована мобілізація заощаджень приватних осіб у позичковий та інвестиційний капітал;
- 3) реалізація вартості, втіленої у фінансових активах
- 4) перерозподіл на взаємовигідних умовах грошових коштів підприємств із метою їх ефективнішого використання;
- 5) фінансове обслуговування учасників економічного кругообігу та фінансове забезпечення процесів інвестування у виробництво;
- 6) вплив на грошовий обіг та прискорення обороту капіталу

Функції світового фінансового ринку

- 7) формування ринкових цін на окремі види фінансових активів;
- 8) страхова діяльність та формування умов для мінімізації фінансових та комерційних ризиків;
- 9) операції, пов'язані з експортом-імпортом фінансових активів; інші фінансові операції, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю;
- 10) кредитування уряду, місцевих органів самоврядування шляхом розміщення урядових та муніципальних цінних паперів;
- 11) розподіл державних кредитних ресурсів і розміщення їх серед учасників економічного кругообігу.

Світовий фінансовий ринок

Інструменти позики

Інструменти власності

Світовий ринок позикових капіталів

Ринок дорогоцінних металів

Ринок нерухомості

Страховий ринок

Термін обігу до 1 року

Термін обігу більше 1 року

Грошовий ринок

Ринок капіталів

Боргові ринки (ринок кредиту)

Обліковий

Міжбанківський

Ринки акціонерного капіталу

Валютний

Первинний

Вторинний

Міжнародний ринок валют

Біржовий

Позабіржовий

Національний

Євроринок

Ринок резидентів

Ринок нерезидентів

Євроринок валют

єврогрошовий ринок (ринок короткострокових кредитів та інструментів)

ринок єврооблігацій

ринок середньо- та довгострокових банківських єврокредитів

ринок євроакцій

СТРУКТУРА СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

- 1. Функціональна структура** включає грошовий ринок і ринок капіталу – інститути, що забезпечують оборот коротко- і довгострокових фінансових ресурсів відповідно.
- 2. Інституціональна структура** – відображає рух фінансів між вкладниками, позичальниками та посередниками.
- 3. Валютна структура** – відображає частку різних валют, в яких здійснюються фінансові операції.
- 4. Географічна структура** – відображає рух фінансів між країнами та регіонами світу через міжнародні фінансові центри.

Класифікація світового фінансового ринку

Світовий ринок позичкових капіталів — це:

- система відносин щодо акумуляції і перерозподілу позичкового капіталу між країнами через сукупність попиту і пропозиції на позичковий капітал позичальниками і кредиторами різних країн.
- акумуляції та перерозподілу світових фінансових ресурсів, котрий діє під впливом попиту позичкового капіталу та його пропонування з боку позичальників і кредиторів з різних країн;
- сукупність попиту та пропозиції на позичковий капітал позичальників та кредиторів різних країн

Класифікація світового фінансового ринку

Грошовий ринок – це система відносин попиту і пропозиції фінансових ресурсів, що надаються на короткостроковий термін.

Грошовий ринок в свою чергу складається з:

1.1) облікового ринку, на якому основними інструментами є казначейські й комерційні векселі та інші види короткострокових зобов'язань (цінні папери);

1.2) міжбанківського ринку, на якому залучаються тимчасово вільні грошові ресурси кредитних закладів і розміщуються у формі міжбанківських депозитів на короткі строки (1,3,6 місяців, до 1-2 років). Найпоширеніші строки депозитів — 1, 3 і 6 місяців, а граничні — від 1 дня до 2 років (іноді 5 років);

Класифікація світового фінансового ринку

1.3) *валютного ринку*, який обслуговує міжнародний платіжний обіг, пов'язаний з оплатою грошових зобов'язань юридичних і фізичних осіб різних країн; формує **валютна структура** світового ринку і складається з трьох елементів

1.3.1. *Національні валютні ринки* — використання позичальниками і кредиторами національної валюти даної країни. Існують:

– *ринки нерезидентів* – це ринок, на якому нерезиденти емітують фінансові активи відповідно до законодавства певної країни. Ринок нерезидентів в Японії називають “самурайським”, в Іспанії – «матадорським». Цінні папери, емітовані на ньому, називають іноземними цінними паперами.

Класифікація світового фінансового ринку

- *ринки резидентів* є ринком фінансових активів, емітованих резидентами на національному ринку;

1.3.2 Міжнародний ринок валюти — сукупність національних ринків валюти, характеризується використанням національних валют (ВКВ) і міжнародних колективних валют (євро)

1.3.3. Євроринок — це:

- частина світового ринку позичкових капіталів, на якому банки здійснюють депозитно-позичкові операції у євровалютах (валюта, яка функціонує як позичковий капітал поза країною її походження);
- це сукупність грошових засобів в іноземних валютах, які функціонують як позичковий капітал за межами національних кордонів;
- відносини між позичальниками і кредиторами щодо використання валют, які функціонують як позичковий капітал поза країною їхнього походження (євродолар, єврокрона, євройна).

Класифікація світового фінансового ринку

Ринок капіталів – це:

- частина фінансового ринку, де формуються попит і пропозиція на середньостроковий та довгостроковий капітал на принципах поверненості, терміновості, платності і гарантованості;
- специфічна сфера відносин, об'єктом яких є наданий у позику грошовий капітал терміном понад рік (середньо- та довгостроковий) та на якому здійснюються операції з цінними паперами (акціями, облігаціями);

Класифікація світового фінансового ринку

- система довгострокових позик на міжнародному рівні, коли капітал використовується позичальниками для фінансування капіталовкладень
- система ринкових відносин, що забезпечує акумуляцію і перерозподіл грошових капіталів з метою забезпечення процесу відтворення; з інституційної точки зору цей сегмент фінансового ринку виступає як сукупність кредитно-фінансових установ, фондових бірж, через які рухається позиковий і акціонерний капітал;
- ринок, що забезпечує платоспроможність фінансової системи, максимальне узгодження загальногосподарських процесів нагромадження та інвестування як за обсягом, так і структурно.

Класифікація світового фінансового ринку

З точки зору джерел залучення коштів ринок капіталу включає:

- **боргові ринки, або ринки кредиту.** За допомогою фінансових інструментів (облігації, закладні та векселі термін обігу яких перевищує 1 рік);
- **ринки акціонерного капіталу (ринок ЦП, фондовий ринок)** – *ринок* довгострокових боргових цінних паперів та цінних паперів, що є титулами прав власності, відображає всі риси притаманні ринковому середовищу. На цьому ринку відбувається купівля і продаж фінансових зобов'язань і таким чином здійснюється процес інвестування

Класифікація світового фінансового ринку

Вторинний ринок поділяється на:

біржовий ринок представлений фондовою біржею як особливим інституційно-організованим ринком. На ньому обертаються цінні папери найвищого ґатунку і виконуються операції професійними учасниками.

позабіржовий ринок, на якому здійснюються операції з цінними паперами позабіржової торгівлі. У цьому разі об'єктом купівлі-продажу стають цінні папери, які з будь-яких причин не включені до котирувальних листів на біржі

Інституціональна структура світового ринку капіталу

1. Вкладники — населення планети, офіційні інститути, приватні фірми, банки, страхові компанії, пенсійні фонди, національні та міжнародні організації.
2. Посередники (акумулятори і постачальники капіталу)—транснаціональні банки, фінансові компанії, фондові біржі, центральні та зовнішньоекономічні банки країн, міжнародні та національні фінансово-кредитні установи.
3. Споживачі (позичальники) — ТНК, державні органи, приватні фірми, міжнародні та регіональні організації;

Інституціональна структура світового ринку капіталу

4. Позичальниками і кредиторами

виступають:

- офіційні інститути (центральні банки, державні установи, міністерства, міжнародні організації, тощо);
- професійні учасники ринку – фінансові інститути та інститути інфраструктури (фінансові компанії, фондові біржі, державні агентства, кредитно-фінансові інститути, фінансові посередники)
- ТНК, ТНБ

Інституціональна структура світового ринку капіталу

Основні тенденції інституціональної структури світового ринку капіталів

1. Зменшення ролі банків;
2. Підвищення ролі держави в експорті капіталів, яке виявляється у:
  - 2.1. Сприянні експорту капіталу;
  - 2.2. Регулюванні експорту капіталу;
  - 2.3. Безпосередній участі в експорті капіталу.
3. Підвищення ролі міжнародних економічних організацій (МВФ, МБРР, ЄБРР).

Ринок капіталів

III. Валютна структура світового ринку

позичкового капіталу складається з трьох елементів:

1. Національний ринок валюти;
2. Міжнародний ринок валюти (ВКВ, євро);
3. Євроринок валюти (євродолар, єврокрона, євроєна).

– **Основні тенденції** розвитку валютної системи світового ринку позичкового капіталу:

1. Підвищення ролі євровалют;
2. Зниження ролі долара США.

Ринок капіталів

IV. Географічна структура світового ринку позичкового капіталу відображає рух капіталів між країнами, групами країн, регіонами світу переважно через **світові фінансові центри**.

Основні тенденції розвитку географічної структури світового ринку позичкового капіталу:

- 1) перевищення ввозу капіталу у розвинені країни над ввозом капіталу до країн, що розвиваються;
- 2) зниження на ринках капіталу частини країн, що розвиваються;
- 3) посилення руху приватного капіталу між економічно розвиненими країнами.

Світові фінансові центри – це місце зосередження банків і спеціалізованих кредитно-фінансових інституцій, які здійснюють міжнародні валютні кредитні, фінансові операції, реалізують угоди з цінними паперами та золотом.

Формування світових фінансових центрів обумовлено:

- 1) високим рівнем розвитку економіки країни;
- 2) високорозвиненим національним ринком капіталу;
- 3) активною участю країни в міжнародних економічних відносинах;
- 4) ліберальним (пільговим) валютним та податковим законодавством;
- 5) вигідним географічним розташуванням;
- 6) політичною стабільністю.

Світові фінансові центри

Щоб перетворитись у розвинутий міжнародний фінансовий центр, центр повинен володіти елементами підтримки, які включають:

- 1) стійку національну фінансову систему і стабільну валюту;
- 2) інститути, що забезпечують функціонування фінансових ринків;
- 3) гнучку систему фінансових інструментів;
- 4) відповідну структуру і достатні правові гарантії, які здатні викликати довіру у міжнародних позичальників та кредиторів;
- 5) людський капітал, що вільно володіє спеціальними фінансовими знаннями;
- 6) здатність спрямовувати іноземний капітал через активні, всеохоплюючі й мобільні ринки;
- 7) економічну свободу: діяльності, споживання, накопичення й інвестування.

Основні умови міжнародного фінансового центру:

- 1) економічна свобода;
- 2) стабільна валюта та стійка фінансова система;
- 3) ефективні фінансові інститути й інструменти;
- 4) активні та мобільні ринки — комплексні ринки;
- 5) сучасна технологія та засоби зв'язку;
- 6) фінансові спеціальні знання та людський капітал;
- 7) підтримка відповідного правового та соціального клімату, створення сприятливих умов для міжнародних потоків капіталу.

Основні умови міжнародного фінансового центру

Існують певні стадії розвитку міжнародного фінансового центру, а саме:

- **перша стадія** — розвиток місцевого ринку;
- **друга стадія** — перетворення в регіональний фінансовий центр;
- **третя стадія** — розвиток регіонального фінансового центру до стадії міжнародного фінансового ринку.

Існують певні види офшорних фінансових центрів:

- паперові центри, що зберігають документацію, а банківські операції проводять у незначних розмірах або не проводять зовсім,
- функціональні центри, що здійснюють депозитні операції і надають позики.

Класифікація міжнародних фінансових центрів

- Існує три типи офшорних банківських (фінансових) центрів:

I тип — нью-йоркська модель — передбачає спеціальні формально встановлені домовленості з такими авторитетними фінансовими центрами, як Нью-Йорк, Токіо, Сінгапур. На цих ринках установлюються спеціальні рахунки окремо від внутрішніх, і ці рахунки вільні від обмежень, які відносяться до внутрішнього фінансового ринку (наприклад, резервні вимоги). Існує корпоративне оподаткування; місцевий гербовий збір (на ринку Токіо), може допускатися (Сінгапур), а може не допускатися оподаткування ділових цінних паперів (ринок Нью-Йорку, Токіо);

Класифікація міжнародних фінансових центрів

II тип — лондонська модель. У Лондоні, Гонконзі фінансові угоди вільні від обмежень, незалежно від того, резиденти чи нерезиденти є учасниками ринку. У цих містах офшорний ринок — це просто офшорні угоди між нерезидентами, тому що внутрішні і зовнішні угоди об'єднані. На офшорних ринках даної моделі існує корпоративне оподаткування і допускається оподаткування ділових цінних паперів;

III тип — «податкове сховище». До даного типу офшорних ринків відносять ринки Багамських та Кайманових островів. На цих ринках угоди укладаються нерезидентами і зовсім не оподатковуються, відсутні корпоративне оподаткування й оподаткування ділових цінних паперів, але існують реєстраційні внески і плата за ліцензії.

Класифікація міжнародних фінансових центрів

Світові фінансові центри можна розділити на три групи:

- країни, які опираються на власну економічну потужність;
- країни, де зосереджені філії найбільших світових банків і відносно міцні позиції національних кредитних підрозділів;
- країни, на території яких розташована множина відділень, представництв банків, які належать переважно до першої групи.

Розташування офшорних банківських центрів

Європа	Лондон	Франкфурт
	Париж	Брюссель
	Швейцарія	Амстердам
	Люксембург	Нормандські острови
Західна півкуля	Нью-Йорк, Маямі, Лос-Анджелес, Сан-Франциско — 80-ті роки	Кайманові острови
	Торонто	Бермудські острови
	Нассау	Барбадос
	Панама	Антигуа
Азія	Токіо	Нідерландські Антильські острови
	Сінгапур	Маніла
	Гонконг	Вануату
	Тайбей	Бахрейн — 70-ті роки

Світові фінансові центри

Основні міжнародні фінансові центри:

1. **Нью-Йорк (США)** – головний міжнародний центр, де діє найбільша у світі фінансова біржа, основною функцією якої є реалізація цінних паперів.
2. **Лондон (Велика Британія)** — основний європейський фінансовий центр. Він посідає перше місце у світі за обсягом валютних і кредитних операцій.
3. **Цюріх (Швейцарія), Франкфурт-на-Майні (Німеччина), Люксембург** - фінансові центри, що спеціалізуються на коротко- та середньострокових кредитних операціях.
4. **Токіо, Сінгапур, Гонконг (Сянган), Бахрейн** - спеціалізуються на кредитних операціях.
5. **Латиноамериканські фінансові центри** - Панама, Багами, Антіли та ін.

Глобальний індекс світових фінансових центрів (Z/Yen, березень 2009)

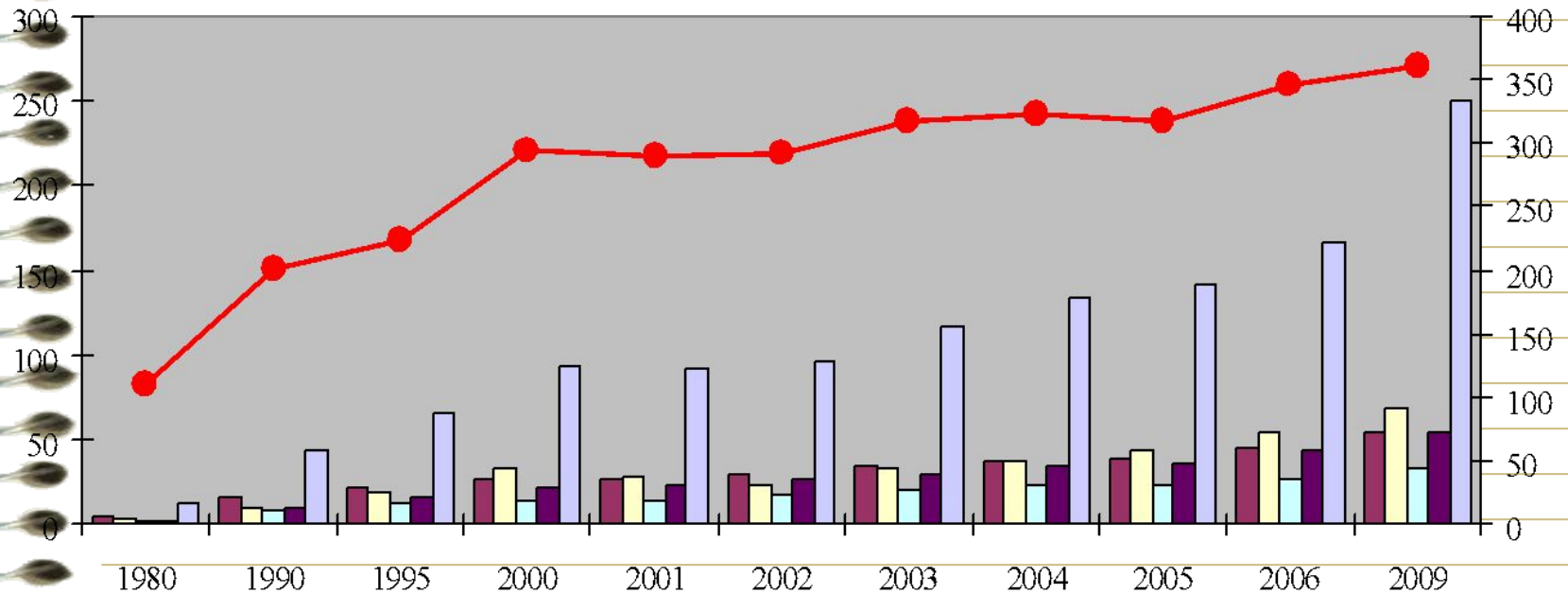
Місце	Фінансовий центр	Індекс	Місце	Фінансовий центр	Індекс
1.	Лондон	781	14	Люксембург	612
2.	Нью-Йорк	768	15	Токіо	611
3.	Сінгапур	687	16	Сідней	610
4.	Гонконг	684	17	Сан-Франциско	609
5.	Цюріх	659	18	Острів Мен	601
6.	Женева	638	19	Париж	600
7.	Чикаго	638	20	Единбург	600
8.	Франкфурт	633	21	Вашингтон	596
9.	Бостон	618	22	Кайманові острови	591
10.	Дублін	618	23	Дубаї	580
11.	Торонто	615	24	Амстердам	575
12.	Гернсі	615	25	Ванкувер	569
13.	Джерсі	613	26	Монреаль	568

Місце	Фінансовий центр	Індекс	Місце	Фінансовий центр	Індекс
26	Монреаль	568	44	Гельсінкі	512
27	Гамільтон	564	45	Куала-Лумпур	510
28	Мельбурн	562	46	Катар	507
29	Мюнхен	558	47	Мадрид	506
30	Стокгольм	556	48	Йоганнесбург	503
31	Глазго	554	49	Мумбаї	485
32	Брюссель	552	50	Бангкок	480
33	Гібралтар	549	51	Пекін	478
34	Британські Віргінські острови	549	52	Осака	469
35	Шанхай	538	53	Сеул	462
36	Багамські острови	537	54	Сан-Паулу	440
37	Монако	533	55	Рим	439
38	Копенгаген	532	56	Веллінгтон	432
39	Осло	523	57	Лісабон	409
40	Мілан	521	58	Прага	396
41	Тайбей	518	59	Варшава	381
42	Відень	513	60	Москва	363
43	Бахрейн	513	61	Афіни	335

КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

- стрімке нарощування капіталізації;
  - глибокі регіональні диспропорції розподілу фінансового капіталу;
  - поглиблення міжнародної фінансової інтеграції;
  - формування системи міжнародних фінансових інститутів;
  - швидкий розвиток фінансових інновацій;
  - нагромадження глобальних фінансових дисбалансів
-

Динаміка масштабів глобального фінансового ринку протягом 1980-2009 рр., млрд. дол. США

- Банківські депозити, трлн. дол. США (ліва шкала)
- Акції, трлн. дол. США (ліва шкала)
- Державні боргові цінні папери, трлн. дол. США (ліва шкала)
- Приватні боргові цінні папери, млрд. дол. США (ліва шкала)
- Сукупні фінансові активи, трлн. дол. США (ліва шкала)
- Відношення сукупних фінансових активів до глобального ВВП, % (права шкала)

Ступінь інтеграції країн у світовий фінансовий ринок, 1980-2010 рр.

(ЗАЗ – зовнішні активи і зобов'язання
ВНК – валове нагромадження капіталу)

Група країн	1980-1984		1985-1989		1990-1994		1995-1999		2000-2010	
	ЗАЗ	ВНК	ЗАЗ	ВНК	ЗАЗ	ВНК	ЗАЗ	ВНК	ЗАЗ	ВНК
Всі країни, млрд. дол. США / % до загального підсумку	7124 / 100	397 / 100	14957 / 100	803 / 100	26411 / 100	1209 / 100	46638 / 100	2453 / 100	76133 / 100	3564 / 100
Розвинуті країни, млрд. дол. США / % до загального підсумку	6100 / 85,6	325 / 81,9	13492 / 90,2	739 / 92,0	23969 / 90,8	1008 / 83,4	42052 / 90,2	2112 / 86,1	69432 / 91,2	3260 / 91,5
Країни з новостворювани ми фінансовими ринками, млрд. дол. США / % до загального підсумку	859 / 12,1	66 / 16,6	1259 / 8,4	60 / 7,5	2167 / 8,2	194 / 16,0	4236 / 9,1	328 / 13,4	6221 / 8,2	288 / 8,1
Країни, що розвиваються, млрд. дол. США / % до загального підсумку	165 / 2,3	6 / 1,5	207 / 1,4	4 / 0,5	276 / 1,0	7 / 0,6	351 / 0,8	13 / 0,5	480 / 0,6	16 / 0,4

Частка розвинутих країн світу у ключових показниках фінансової глобалізації

Показник	1996	2009
Капіталізація фондових ринків	87,9	83,3
Випуск боргових зобов'язань	93,8	90,9
Банківські депозити	87,2	79,1
Валові зовнішні активи	84,2	85,6
Валові зовнішні зобов'язання	81,1	86,5
Боргові активи	84,0	88,6
Боргові зобов'язання	80,3	90,3
Експорт портфельних інвестицій	92,6	90,8
Імпорт портфельних інвестицій	90,1	86,2
Зарубіжні прямі інвестиції	90,2	89,1
Прямі іноземні інвестиції	72,3	73,8
Глобальні валютні резерви	48,3	28,3

8.5. Світові фінансові кризи

Криза:

- 1) походить від грецького слова "crisis", що означає "вирок, рішення по якому-небудь питанню, або в сумнівній ситуації";
- 2) вихід, рішення конфлікту
- 3) означає вирішальну фазу розвитку хвороби, коли хвороба підсилює інтенсивність або переходить в іншу хворобу або взагалі закінчується смертю.
- 4) значне порушення рівноваги в господарській системі, що часто супроводжується втратами й розривом нормальних зв'язків у виробництві й ринкових відносинах, що, в остаточному підсумку, веде до дисбалансу функціонування економічної системи в цілому;
- 5) це глибоке розбалансування між матеріально-речовим змістом глобального валового продукту та вартісною формою його вираження

Світова фінансова криза

Фінансова криза — це криза, яка:

- 1) системно охоплює фінансові ринки та інститути фінансового сектору, грошовий обіг і кредит, міжнародні фінанси (сегмент країни), державні, муніципальні та корпоративні фінанси;
- 2) негативно впливає у середньо- і довгостроковому періоді на економічну активність країни й на динаміку добробуту населення;
- 3) проявляється:
  - 3.1) у фінансовому секторі й на фінансових ринках:
    - у різкому зростанні процента, частки проблемних банків і небанківських фінансових інститутів, боргів, що дедалі збільшуються;
    - істотному скороченні кредитів, наданих економіці і домашнім господарствам; ланцюгових банкрутствах;

Світова фінансова криза

- переході до збиткової моделі банківської та іншої фінансової діяльності; переважанні спекулятивної фінансової діяльності над інвестиційною;
- масштабному падінні курсів цінних паперів; затримці розрахунків із наростаючим колапсом платіжної системи;
- виникненні масових збитків на ринку деривативів; неліквідності фінансових ринків і фінансових інститутів з ефектом "доміно";
- банківській паніці;

3.2) у міжнародних фінансах:

- у неконтрольованому падінні курсу національної валюти; масовій втечі капіталів з країни;
- некерованому нарощуванні зовнішнього боргу і прострочених платежів держави і комерційних організацій;

Світова фінансова криза

- перенесенні системного ризику на міжнародний ринок і фінансові ринки інших країн;

3.3) у сфері грошового обігу:

- в різкому некерованому зростанні цін із переходом у хронічну інфляцію;
- втечі від національної валюти, стрімкому впровадженні у внутрішній обіг твердої іноземної валюти, масовій появі грошових сурогатів;

3.4) у сфері державних фінансів:

- у різкому падінні величини золотовалютних резервів і державних стабілізаційних фондів;
- виникненні дефіциту чи загостренні привнесеної кризою дефіцитності бюджету;
- швидкому скороченні збирання податків;
- падінні бюджетного фінансування державних витрат;
- некерованому нарощуванні внутрішнього державного боргу

Світова фінансова криза

4) є реалізацією системного ризику і супроводжується ефектом "доміно" якщо:

4.1) криза одного або групи фінансових інститутів та компаній реального сектору, сегмента ринку чи системи розрахунків передається в розширюваному обсязі через пересічні зобов'язання на інші групи фінансових інститутів та компаній реального сектору, інші сегменти ринку і системи розрахунків, поступово охоплюючи дедалі більшу частину ринку;

4.2) криза фінансового ринку однієї країни чи групи країн передається іншій країні, як "фінансова інфекція", криза довіри інвесторів, що спричиняє неліквідність ринку

Світова фінансова криза

Виділяють декілька типів фінансових криз, зокрема:

- *Валютну кризу* формують зростаючі кризові явища на фінансовому ринку – в наслідок різкої зміни курсу однієї валюти по відношенню до інших. Це призводить до зміни системи економічних інтересів у міжнародних і внутрішніх фінансах та економіці країн, які зазнали впливу валютної кризи та криз платіжного балансу
- *Банківську*, що виникає при накопиченні проблемних активів у окремих банках та їх неплатоспроможності, що призводить до банківської паніки – масового вилучення депозитів, різкого скорочення міжбанківського кредитування та ін;

Світова фінансова криза

- *Фондову*, що виникає в наслідок шоків на ринку цінних паперів у вигляді масштабних падінь курсів цінних паперів, розривів ліквідності ринку, різкого підвищення відсотку, що зумовлює подальше зростання кризових явищ до повномасштабної фінансової кризи;
- *Кризу державного і корпоративного боргу*, що виникають внаслідок втрати впевненості у платоспроможності позичальника або небажанні частини позичальників обслуговувати власні поточні зобов'язання;
- *Структурну кризу* – це кризові явища тривалого нециклічного характеру, що проявляються в занепаді окремих галузей і комплексів (груп) галузей народногосподарського значення, порушують ключові загальноекономічні (відтворювальні) пропорції

рік	причина
1853-1857	масове банкрутства залізничних компаній у США, обвал фондового ринку, 7-річна війна
1870-1878	значний спад виробництва (реcesія)
1900-1903	перевиробництво країн, в Росії – великий неврожай
1929-1933	скорочення виробництва в країнах, що розвиваються: бум фондового ринку в США в 1927-1928 р. привів до відтоку капіталу з Європи і Латинської Америки, спровокував кілька валютних криз в Австралії, Аргентині, Бразилії, Уругваї
1957–1958	важкий післявоєнний стан економік

1971-1974	неспроможність забезпечити долар золотом
1979–1981	підняття цін на нафту на 70% і глобальної енергетичної кризи
1997-1998	високі дисконтні ставки банківського кредиту й орієнтована на експорт споживчих товарів економіка залучили в Південну Азію багато іноземних інвесторів. Велика частина вільних капіталів, що прибували, спрямовувалася на ринок нерухомості, що призвело до його обвалу. Відбувся крах: місцева валюта була знецінена, а по світовим фінансам були нанесені удари, особливо по Японії

1996

надмірна експансивна грошова політика
Федеральної резервної системи (ФРС) США,
наявність величезного дисбалансу у світовій
економіці, зокрема, великий профіцит у
зовнішній торгівлі Китаю, значний
торговельний дефіцит у США, недоліки системи
управління ризиками в інвестиційних банках,
недосконалість регулювання фінансових ринків
на національному і міжнародному рівнях

Фінансові кризи спричиняють:

- 1) зростання процентних ставок, що робить проекти більш ризикованими;
- 2) зростання невизначеності на фінансових ринках у результаті краху фінансових інститутів, рецесії, політичної нестабільності, що ускладнює для кредитора вибір надійного позичальника;
- 3) вплив ринків активів на стан балансів (скорочення чистої вартості в результаті краху на фондовому ринку спонукає компанії здійснювати угоди з підвищеним ризиком), що збільшує моральний ризик для кредитора;
- 4) банківську паніку;
- 5) відрив процесів капіталізації компаній від зростання продуктивності суспільної праці;
- 6) наростання асиметрії між обсягами фінансових послуг та реального виробництва;
- 7) поглиблення диспропорцій між виробничим та спекулятивним нагромадженням капіталу,
- 8) наростання асиметричності у галузевому та територіальному розподілі фінансових потоків, заощаджень та інвестицій, боргу і кредиту.

Світова фінансова криза

Механізми запобігання світових фінансових криз

- залучення кредитів МВФ з умов здійснення інституційних реформ з перебудови економіки і рекапіталізації банківської системи
- повніша інформація про фінансову систему, її прозорість
- державне і міжнародне регулювання: обсягів виробництва, процентної ставки, валютного курсу, торговельного і платіжного балансів і поведінки підприємств у середовищі поточної фінансової системи